

Οι επιπτώσεις του πολέμου στη Γάζα στον διεθνή ενεργειακό και ναυτιλιακό τομέα

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

Μαρίκα ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

*Επιστημονική συνεργάτιδα, ΕΛΙΑΜΕΠ, Νομικός- Διεθνολόγος,
ΔΙ.ΠΑ.Ε. Ινστιτούτο Πετρελαίου*

Οι επιπτώσεις του πολέμου στη Γάζα στον διεθνή ενεργειακό και ναυτιλιακό τομέα

Copyright © 2024 | All Rights Reserved

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ & ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Βασιλίσσης Σοφίας 49, 10676, Αθήνα

Τηλ.: 210 7257 110 | Fax: 210 7257 114 | www.eliamep.gr | eliamep@eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ ενθαρρύνει τον ανοιχτό, πλουραλιστικό διάλογο στη βάση επιχειρημάτων και δεδομένων. Οι απόψεις που διατυπώνονται από συνεργάτες του ΕΛΙΑΜΕΠ εκφράζουν αποκλειστικά τους συγγραφείς τους και δεν δεσμεύουν το Ίδρυμα.

Φωτογραφία εξωφύλλου: Simon Spieske, Unsplash

Μαρίκα ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Επιστημονική συνεργάτιδα, ΕΛΙΑΜΕΠ,

Νομικός- Διεθνολόγος, ΔΙ.ΠΑ.Ε. Ινστιτούτο Πετρελαίου

Περίληψη

- Ο πόλεμος στη Γάζα, μέχρι στιγμής, δεν φαίνεται να επηρεάζει τα αναπτυξιακά προγράμματα του Ισραήλ και της Κύπρου, δεδομένου ότι συνεχίζεται κανονικά το πρόγραμμα εργασιών των ξένων επενδυτριών εταιρειών στην έρευνα και εξόρυξη (upstream) των υπεράκτιων κοιτασμάτων στις ΑΟΖ Ισραήλ και Κύπρου.
- Σημαντικό ρόλο στην μη εξάπλωση του πολέμου φαίνεται να έχει διαδραματίσει η συμφωνία θαλάσσιας οριοθέτησης Ισραήλ- Λιβάνου του Οκτωβρίου 2022.
- Μεγάλης σημασίας για το ρόλο του Ισραήλ στη Γάζα μεταπολεμικά θα έχει η πιθανή συμμετοχή του στην ανάπτυξη του τεράστιου υπεράκτιου κοιτάσματος φυσικού αερίου Gaza Marine στη θαλάσσια περιοχή της Λωρίδας της Γάζας.
- Η συνεχιζόμενη αστάθεια στην Ερυθρά Θάλασσα λόγω των επιθέσεων των ανταρτών Houthis σε εμπορικά- φορτηγά πλοία έχουν οδηγήσει τις μεγαλύτερες ναυτιλιακές και ενεργειακές εταιρείες να επιλέγουν να παρακάμπτουν τη Διώρυγα του Suez και να πραγματοποιούν τον περίπλοκο της Αφρικής μέσω του Ακρωτηρίου Καλής Ελπίδας για τη μεταφορά των αγαθών προς Ευρώπη και Αμερική.
- Σε περίπτωση μακράς διάρκειας της παράκαμψης της Ερυθράς Θάλασσας και ολικής ανακατεύθυνσης του διεθνούς εμπορίου πέριξ της Αφρικής, συνδυαστικά με νέα ανάφλεξη των εχθροπραξιών στην Ουκρανία- ως αναμένεται από το καλοκαίρι του 2024- η τιμή του πετρελαίου και των παραγώγων του ενδεχομένως να πάρει την ανιούσα.

Εισαγωγή

Ο πόλεμος στη Γάζα σε συνδυασμό με την ολοένα αυξανόμενη αστάθεια στην Ερυθρά Θάλασσα, εξαιτίας των επιθέσεων των ανταρτών Houthis σε εμπορικά πλοία έχουν αναδείξει την οικονομική- ενεργειακή διάσταση του πολέμου στη Γάζα, ο οποίος αν παραταθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα, ενδέχεται να οδηγήσει σε μία νέα διττή κρίση τιμών και επάρκειας της παγκόσμιας εφοδιαστικής αλυσίδας. Παρά ταύτα, καμία διακοπή ή ακύρωση δεν έχει σημειωθεί στις άμεσες ξένες επενδύσεις στον ενεργειακό τομέα της ευρύτερης Ανατολικής Μεσογείου.

Τα υπεράκτια κοιτάσματα

Σε ό,τι αφορά τον αμιγώς ενεργειακό τομέα της Μέσης Ανατολής και της Ανατολικής Μεσογείου, ως μία πρώτη γενική διαπίστωση, καταγράφεται ότι ο πόλεμος στη Γάζα, μέχρι στιγμής, δεν φαίνεται να επηρεάζει τα αναπτυξιακά προγράμματα τόσο του ίδιου του Ισραήλ όσο και της Κύπρου, δεδομένου ότι συνεχίζεται κανονικά το πρόγραμμα εργασιών των ξένων επενδυτριών εταιρειών στην έρευνα και εξόρυξη (upstream) των υπεράκτιων κοιτασμάτων στις ΑΟΖ Ισραήλ και Κύπρου. Το γεγονός αυτό οφείλεται, εν πολλοίς, στο γεγονός ότι τα σημαντικά υπεράκτια κοιτάσματα φυσικού αερίου βρίσκονται στο Βόρειο τμήμα της ισραηλινής ΑΟΖ, αρκετά μακριά από τις εχθροπραξίες στη Λωρίδα της Γάζας, εξ ου και οι κοινοπραξίες δεν ανέστειλαν τα προγράμματα εργασιών τους. Ως εκ τούτου, κανένα πρόβλημα από τις ένοπλες συγκρούσεις δεν αντιμετώπισαν οι θαλάσσιες πλατφόρμες εξόρυξης και παραγωγής φυσικού αερίου στα υπεράκτια κοιτάσματα φυσικού αερίου Karish και Tanin, τα οποία εκμεταλλεύεται η ελληνικών συμφερόντων Energean Oil & Gas, ενώ το ίδιο ισχύει και για το μεγάλο όμορο κοίτασμα Leviathan (περί τα 22 τρις κ.π. φυσικού αερίου), η δεύτερη και κύρια φάση παραγωγής του οποίου προορίζεται για εξαγωγή προς Ευρώπη, είτε μέσω του σχεδιαζόμενου αγωγού East Med, είτε μέσω των δύο τερματικών σταθμών LNG (Liquified Natural Gas) της Αιγύπτου, Idku και Damietta. Το ίδιο ισχύει και για την μεγάλη υπεράκτια δομή Όλυμπος, την παραχώρηση της οποίας επίσης έχει η Energean Oil & Gas, όπου, ωστόσο, δεν εκτελούνται εργασίες εξόρυξης και παραγωγής. Το μοναδικό υπεράκτιο κοίτασμα, την παραγωγή του οποίου ανέστειλε- εντελώς προληπτικά- το Υπουργείο Ενέργειας του Ισραήλ την πρώτη εβδομάδα των εχθροπραξιών, ήταν το Tamar και αυτό συνέβη γιατί η παραγωγή του καλύπτει τις εγχώριες ανάγκες του Ισραήλ, γι αυτό και κρίνεται ως πολύ σημαντικό. Παρά ταύτα, εντός μίας εβδομάδας (13/11/23), το κοίτασμα επανήλθε σε πλήρη λειτουργία και μάλιστα η κοινοπραξία εκμετάλλευσης του κοιτάσματος ανακοίνωσε στις 19/02/24 την τελική επενδυτική απόφαση (FID) για την 2^η Φάση ανάπτυξης του Tamar, η οποία προβλέπει αύξηση της παραγωγής φυσικού αερίου κατά 60% ή 6 δισ. κ.μ. ετησίως, εκ των οποίων 3,5 δισ. θα κατευθυνθούν στην Αίγυπτο για υδροποίηση από το 2026¹. Υπενθυμίζεται ότι η Ε.Ε. έχει υπογράψει Μνημόνιο Κατανόησης με το Ισραήλ και την Αίγυπτο (Κάιρο, 15/06/22) για την εξαγωγή μέρους της μελλοντικής παραγωγής προς Ευρώπη, γι' αυτό και τα κοιτάσματα του Ισραήλ και της Αιγύπτου είναι εξόχως σημαντικά για τη διαφοροποίηση των πηγών προμήθειας φυσικού αερίου της Ε.Ε.²

Επιπλέον, και ενώ διαρκούν οι συγκρούσεις, το Ισραήλ ολοκλήρωσε τον 4^ο διεθνή διαγωνισμό- πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την έρευνα και ανάπτυξη νέων υπεράκτιων κοιτασμάτων στην ΑΟΖ του και ανακοίνωσε (29/10/23) ότι απένειμε 12

...ο πόλεμος στη Γάζα, μέχρι στιγμής, δεν φαίνεται να επηρεάζει τα αναπτυξιακά προγράμματα τόσο του ίδιου του Ισραήλ όσο και της Κύπρου, δεδομένου ότι συνεχίζεται κανονικά το πρόγραμμα εργασιών των ξένων επενδυτριών εταιρειών στην έρευνα και εξόρυξη (upstream) των υπεράκτιων κοιτασμάτων στις ΑΟΖ Ισραήλ και Κύπρου.

...η Ε.Ε. έχει υπογράψει Μνημόνιο Κατανόησης με το Ισραήλ και την Αίγυπτο για την εξαγωγή μέρους της μελλοντικής παραγωγής προς Ευρώπη, γι' αυτό και τα κοιτάσματα του Ισραήλ και της Αιγύπτου είναι εξόχως σημαντικά για τη διαφοροποίηση των πηγών προμήθειας φυσικού αερίου της Ε.Ε.

¹ "Ισραήλ: Ελήφθη η απόφαση για επέκταση της παραγωγής του Tamar". Energypress. Available at <https://energypress.gr/news/israil-elifthi-i-apofasi-gia-epektasi-tis-paragogis-toy-tamar>, February 19, 2024.

² M. Karagianni. "Energy: Factor of stability or conflict in the Eastern Mediterranean?" ELIAMEP. Policy Paper no 77. July 16, 2021.

Σημαντικό ρόλο στην μη εξάπλωση του πολέμου φαίνεται να έχει διαδραματίσει η συμφωνία οριοθέτησης Ισραήλ-Λιβάνου του Οκτωβρίου 2022 καθώς αν ο Λίβανος και η Hezbollah εμπλέκονταν ενεργά στον πόλεμο στη Γάζα, θα ετίθετο σε κίνδυνο το μεγάλο κοιτάσμα Qana, στον θαλάσσιο τομέα του Λιβάνου, το οποίο τελεί επίσης υπό ερευνητικές εργασίες από διεθνή κοινοπραξία, με διαχειρίστρια εταιρεία την γαλλική TotalEnergies .

άδειες σε έξι εταιρείες. Σύμφωνα με την ανακοίνωση του Υπουργείου Ενέργειας του Ισραήλ, στη ζώνη G, οι έξι άδειες δόθηκαν στον ιταλικό ενεργειακό κολοσσό Eni (διαχειρίστρια), στην κορεατικών συμφερόντων με έδρα τη Σκωτία Dana Petroleum και στην ισραηλινή Ratio Energies. Στη «ζώνη I», οι άλλες έξι άδειες δόθηκαν στη αζερική Socar (διαχειρίστρια)³, στην βρετανική BP και την ισραηλινή NewMed Energy. Με την ολοκλήρωση του διαγωνισμού, τέσσερις νέοι μεγάλοι επενδυτές εισέρχονται στην ισραηλινή ΑΟΖ, όπερ εκλαμβάνεται από ισραηλινής πλευράς ως ψήφος εμπιστοσύνης προς την κυβέρνηση και σε κάθε περίπτωση δεν λαμβάνει υπόψη στην εξίσωση τον πόλεμο στη Γάζα. Η διάρκεια των αδειών είναι τριετής, με δυνατότητα παράτασης έως τα επτά έτη. Η ολοκλήρωση του διαγωνισμού εν μέσω πολέμου εξυπηρετεί ένα διττό στόχο: πρώτον την ενίσχυση της ενεργειακής ασφάλειας και την αύξηση των εσόδων της χώρας σε μία κρίσιμη περίοδο και δεύτερον την ενίσχυση των διεθνών δεσμών με φίλα προσκείμενες χώρες⁴. Επισημαίνεται ότι οι προαναφερθείσες εταιρείες θα ερευνήσουν σε δύο περιοχές («ζώνη I» και «ζώνη G») που γειτνιάζουν με το Leviathan, το οποίο αποτελεί μία εκ των μεγαλύτερων ανακαλύψεων φυσικού αερίου παγκοσμίως, σε μεγάλα βάθη.

Σημαντικό ρόλο στην μη εξάπλωση του πολέμου φαίνεται να έχει διαδραματίσει η συμφωνία θαλάσσιας οριοθέτησης Ισραήλ- Λιβάνου του Οκτωβρίου 2022 καθώς αν ο Λίβανος και η Hezbollah εμπλέκονταν ενεργά στον πόλεμο στη Γάζα, θα ετίθετο σε κίνδυνο το μεγάλο κοιτάσμα Qana, στον θαλάσσιο τομέα του Λιβάνου, το οποίο τελεί επίσης υπό ερευνητικές εργασίες από διεθνή κοινοπραξία, με διαχειρίστρια εταιρεία την γαλλική TotalEnergies⁵. Η συμφωνία για τη θαλάσσια οριοθέτηση του 2022 μεταξύ δύο παραδοσιακών «εχθρών» στη Μέση Ανατολή αποτελεί την επιτομή της επιρροής των εταιρειών και του Διεθνούς Παράγοντα συνδυαστικά, καθώς η αμερικανική διπλωματία κινήθηκε εξόχως δυναμικά, με τον Ειδικό Απεσταλμένο για ενεργειακή ασφάλεια του State Department, Amos Hoshchtein, να θεωρείται ο «αρχιτέκτονας» της συμφωνίας⁶. Η υπό διεκδίκηση περιοχή μεταξύ Ισραήλ και Λιβάνου δεν ήταν αμελητέα, ενώ η συμφωνία αφορούσε στα κυριαρχικά δικαιώματα και τα δικαιώματα ανάπτυξης των δύο μεγάλων κοιτασμάτων, που κείνται ένθεν κακειθεν της γραμμής οριοθέτησης, δηλαδή του Karish στην ισραηλινή ΑΟΖ και του Qana στη λιβανέζικη ΑΟΖ. Το γεγονός ότι τα κοιτάσματα αυτά και οι υπεράκτιες κρίσιμες υποδομές τους δεν έχουν τεθεί σε κίνδυνο εκ παραλλήλου με την μη εμπλοκή της Hezbollah οδηγεί σε ένα πρώτο συμπέρασμα ότι σιωπηρά οι δύο πλευρές προφυλάσσουν τις κρίσιμες υποδομές τους.

Μεγάλης σημασίας για το ρόλο του Ισραήλ στη Γάζα μεταπολεμικά θα έχει η πιθανή συμμετοχή του στην ανάπτυξη του τεράστιου υπεράκτιου κοιτάσματος φυσικού αερίου Gaza Marine στη θαλάσσια περιοχή της Λωρίδας της Γάζας, το οποίο παραμένει ανεκμετάλλευτο από το 1999, όταν ο πρώην πρωθυπουργός του Ισραήλ Ehud Barak έδωσε για πρώτη φορά άδεια εξερεύνησης της περιοχής και η παλαιστινιακή κυβέρνηση παραχώρησε τα ερευνητικά δικαιώματα στην British Gas (BG). Το 2000, η BG ανακάλυψε τα οικόπεδα φυσικού αερίου Marine 1 και Marine 2 σε απόσταση 25 περίπου μιλίων από την ακτή της Γάζας, υπολογίζοντας τα πιθανά αποθέματα φυσικού αερίου σε περίπου 1,4 τρις κυβικά πόδια⁷. Στη συνέχεια, το 2016, η Shell εξαγόρασε την BG, ενώ η Consolidated

³ Η SOCAR εισέρχεται για πρώτη φορά ως ξένος επενδυτής στην έρευνα και εξόρυξη υδρογονανθράκων στην ΑΟΖ του Ισραήλ.

⁴ Το Ισραήλ προμηθεύεται από το Αζερμπαϊτζάν σχεδόν το 65% των ποσοτήτων πετρελαίου που χρειάζεται, μέσω, του πετρελαιοαγωγού Baku-Tbilisi-Ceyhan.

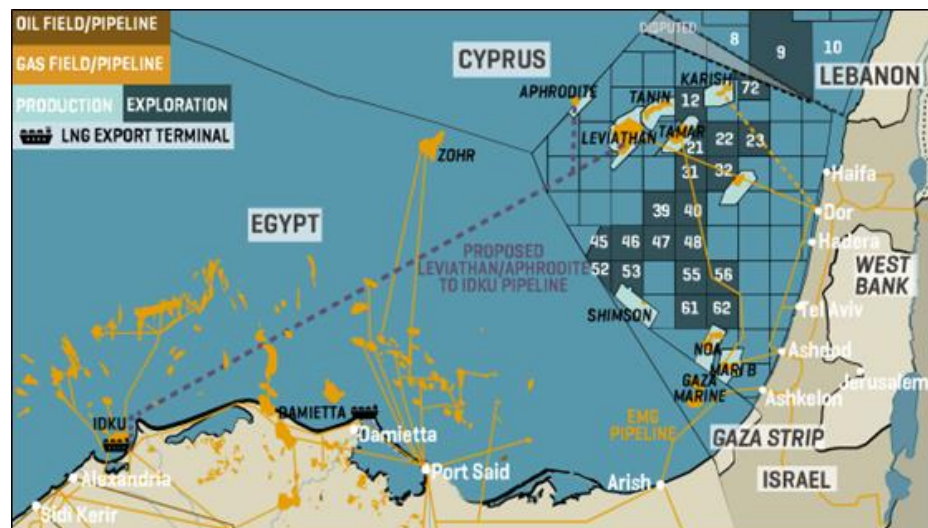
⁵ "Historic agreement establishing a permanent Israel- Lebanon maritime boundary". US Department of State. Available at <https://www.state.gov/historic-agreement-establishing-a-permanent-israel-lebanon-maritime-boundary/>, October 27, 2022.

⁶ "Lebanon's maritime deal with Israel". Carnegie Endowment for International Peace. Available at <https://carnegieendowment.org/sada/88292>, October 31, 2022.

⁷ S. Henderson. "Natural gas in the Palestinian Authority: The potential of the Gaza Marine offshore field". The German Marshall Fund of the US. Mediterranean Policy Program. Policy Brief. March 2014.

Σε περίπτωση επίτευξης συμφωνίας στο μέλλον, τα κοιτάσματα Gaza Marine 1 και 2 θα αποτελούσαν σημαντική πηγή προμήθειας φυσικού αερίου αφενός για την εγχώρια αγορά και αφετέρου προς εξαγωγή προς την Ευρώπη.

Contractors Company και το Επενδυτικό Ταμείο Παλαιστίνης (Palestine Investment Fund) αγόρασαν τις μετοχές της Shell στα οικόπεδα με την κάθε πλευρά να λαμβάνει 50% των εν λόγω μετοχών. Η ανάπτυξη των οικοπέδων ανεστάλη όλα τα χρόνια, που ακολούθησαν, όχι μόνο λόγω ανησυχιών για την ασφάλεια, εξαιτίας του ελέγχου της Γάζας από τη Hamas, αλλά και- κυρίως- λόγω αντικρουόμενων συμφερόντων μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων, καθώς η κάθε πλευρά επέμενε να κρατήσει το πλειοψηφικό μερίδιο των οικοπέδων για λογαριασμό της, ενώ η οιαδήποτε από κοινού εκμετάλλευση των κοιτασμάτων θα προϋπέθετε τον καθορισμό θαλασσίων ζωνών μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστίνης, συνθήκη πολιτικά και νομικά αδιανόητη για το Τελ Αβίβ⁸. Επιπλέον, προοδευτικά με την ανακάλυψη των νέων μεγάλων κοιτασμάτων φυσικού αερίου στο βόρειο τμήμα της ισραηλινής ΑΟΖ, τα κοιτάσματα της Γάζας έχασαν το συγκριτικό τους πλεονέκτημα για την ισραηλινή πλευρά. Οι ΗΠΑ και- κυρίως- η Ευρώπη ενδιαφέρονται σφόδρα για προμήθεια φυσικού αερίου από το Ισραήλ και την Αίγυπτο, ως εναλλακτικές της Ρωσίας πηγές προμήθειας φυσικού αερίου. Σε περίπτωση επίτευξης συμφωνίας στο μέλλον, τα κοιτάσματα Gaza Marine 1 και 2 θα αποτελούσαν σημαντική πηγή προμήθειας φυσικού αερίου αφενός για την εγχώρια αγορά και αφετέρου προς εξαγωγή προς την Ευρώπη.

Πηγή: The Washington Institute, 2022

...η Σαουδική Αραβία τηρεί μία εξαιρετικά προσεκτική στάση έναντι του Ισραήλ και δεδομένης της απόφασης στο πλαίσιο του OPEC+ για παράταση της παραγωγής κατά 1 εκατ. βαρέλια μείον μέχρι το α' τρίμηνο 2024.

Η αστάθεια στην Ερυθρά Θάλασσα

Αξιοσημείωτο ότι οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου, παρά τις σχετικά μικρές αυξομειώσεις, δεν φαίνεται να επηρεάζονται από τον πόλεμο στη Γάζα, καθώς η Σαουδική Αραβία τηρεί μία εξαιρετικά προσεκτική στάση έναντι του Ισραήλ και δεδομένης της απόφασης στο πλαίσιο του OPEC+ για παράταση της παραγωγής κατά 1 εκατ. βαρέλια μείον μέχρι το α' τρίμηνο 2024. Ωστόσο, η συνεχιζόμενη αστάθεια στην Ερυθρά Θάλασσα και τον Κόλπο του Αden, συνεπεία των επανειλημμένων πυραυλικών επιθέσεων των ανταρτών Houthis σε εμπορικά- φορτηγά πλοία έχουν οδηγήσει τις μεγαλύτερες ναυτιλιακές και εμπορευματικές εταιρείες (π.χ. Maersk, Evergreen και MSC) να επιλέγουν να παρακάμπτουν τη Διώρυγα του Suez, τη δίοδο μέσω της Ερυθράς και το στρατηγικής σημασίας Στενό Bab- el- Mandeb και να πραγματοποιούν τον περίπλου της Αφρικής μέσω του Ακρωτηρίου Καλής Ελπίδας για τη μεταφορά των αγαθών προς Ευρώπη και Αμερική⁹. Το ίδιο ανακοίνωσαν και σημαντικές ενεργειακές εταιρείες όπως

⁸ T. Boersma and N. Sachs. "Gaza Marine: Natural gas extraction in tumultuous times"? Brookings Institute. Policy Paper no 36. February 2015.

⁹ "Shipping industry responds to increased security risks in the Red Sea". MariTrace Ship Tracking and Global Maritime Intelligence. Available at <https://www.w3.maritrace.com/post/shipping-industry-responds-to-increased-security-risks-in-the-red-sea>, December 21, 2023.

Από την Ερυθρά Θάλασσα διακινείται περίπου το 12% του παγκόσμιου θαλάσσιου εμπορίου.

οι BP, EQUINOR, FRONTLINE και SHELL. Ως άκρως ανησυχητική επίσης υπήρξε η ανακοίνωση της Qatar Energy (15/01/2024), της μεγαλύτερης εταιρείας παραγωγού και εξαγωγέα LNG, ότι θα ανακατευθύνει τα πλοία της (LNG carriers) προς το Ακρωτήριο Καλής Ελπίδας, προκειμένου να αποφύγουν τη διέλευση από τη Διώρυγα του Suez¹⁰, ενώ ο υπουργός Ενέργειας του Κατάρ ζήτησε στις 19/02/24 άμεση κατάπαυση του πυρός στη Γάζα, καθώς ο οικονομικός αντίκτυπος από τις εκτροπές των φορτίων στην Ερυθρά Θάλασσα μπορεί να μην έχει γίνει ακόμη ιδιαίτερα αισθητός, ωστόσο μακροπρόθεσμα θα οδηγήσει σε αυξημένα κόστη, τα οποία θα μετακυληθούν στους τελικούς καταναλωτές¹¹. Από την Ερυθρά Θάλασσα διακινείται περίπου το 12% του παγκόσμιου θαλάσσιου εμπορίου. Παρά το γεγονός ότι οι εξελίξεις αυτές δεν έχουν οδηγήσει σε αύξηση των τιμών του πετρελαίου, έχουν προκληθεί όμως σημαντικές αυξήσεις στο κόστος μεταφοράς προϊόντων (ναύλα και ασφάλιστρα), ενώ πιέσεις στις αλυσίδες τροφοδοσίας - τόσο τελικών, όσο και ενδιάμεσων αγαθών - προκαλούνται από τις καθυστερήσεις στους χρόνους παράδοσης, οι οποίοι, κατά μέσο όρο, αναμένεται να αυξηθούν περί τις δύο εβδομάδες, αναλόγως το σημείο μεταφοράς τους, ιδίως, όσον αφορά την Ευρώπη. Επίσης, σύμφωνα με διεθνείς οίκους και εταιρείες, πιο πολύ επηρεάζεται η διαμετακόμιση εμπορευματοκιβωτίων παρά πετρελαίου, μέσω Ερυθράς, καθώς η παρουσία containers στην Ερυθρά μειώθηκε τον Δεκέμβριο του 2023, κατά ορισμένες εκτιμήσεις περίπου 28%, ενώ κατά άλλες περίπου 50%, ενώ στις αρχές Ιανουαρίου 2024 κατά περίπου 70%¹².

Αίγυπτος

Οικονομικές συνέπειες αναμένεται να υποστεί και η ίδια η Αίγυπτος, η μεγαλύτερη γεωγραφικά και πληθυσμιακά χώρα της περιοχής, καθώς τα τέλη διέλευσης από τη Διώρυγα του Suez αποτελούν σημαντικό έσοδο για τον κρατικό προϋπολογισμό.

Οικονομικές συνέπειες αναμένεται να υποστεί και η ίδια η Αίγυπτος, η μεγαλύτερη γεωγραφικά και πληθυσμιακά χώρα της περιοχής, καθώς τα τέλη διέλευσης από τη Διώρυγα του Suez αποτελούν σημαντικό έσοδο για τον κρατικό προϋπολογισμό¹³. Σύμφωνα με στοιχεία των επίσημων Αρχών της χώρας, η διέλευση από το Suez απέφερε το προηγούμενο έτος, έσοδα της τάξης των 9 δις \$, σε συνάλλαγμα, το οποίο είναι αναγκαίο κατά την τρέχουσα περίοδο που η Αίγυπτος βρίσκεται σε πρόγραμμα επιτήρησης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ). Ήδη, σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία των Αιγυπτιακών Αρχών, τα έσοδα της Διώρυγας έχουν μειωθεί κατά 40% από την αρχή του 2024, έναντι της αντίστοιχης περιόδου το 2023, ενώ η κίνηση των πλοίων περιορίστηκε κατά 30% μεταξύ Νοεμβρίου 2023 και Ιανουαρίου 2024, παρά τις όποιες οικονομικές διευκολύνσεις προσέφεραν οι Αιγυπτιακές Αρχές στις ξένες εταιρείες. Η δύσκολη οικονομική κατάσταση έχει οδηγήσει την κυβέρνηση να προωθεί με μεγάλη ένταση τις ξένες επενδύσεις στον τομέα της έρευνας και εξόρυξης υδρογονανθράκων, με στόχο την ανάπτυξη όσο το δυνατόν περισσότερων νέων κοιτασμάτων με διττό σκοπό: αφενός την κάλυψη της εγχώριας αγοράς με ίδιους πόρους και αφετέρου την εκτίναξη των εξαγωγών προς Ευρώπη. Ο στόχος αυτός βρίσκεται στο επίκεντρο της στρατηγικής του Προέδρου El Sissi, η κυβέρνηση του οποίου διατηρεί άριστες σχέσεις με όλες τις μεγάλες δυτικές εταιρείες, οι οποίες επενδύουν σταθερά σε βάθος χρόνου στον ενεργειακό τομέα της Αιγύπτου, επί τη βάση μακροχρόνιων συμβάσεων διανομής της

¹⁰ "Qatar Energy halts Red Sea LNG shipping amid attacks, seeking security advice". Reuters. Available at <https://www.reuters.com/world/middle-east/lng-tankers-held-up-over-weekend-following-us-uk-strikes-houthis-data-2024-01-15/>, January 15, 2024.

¹¹ "Ερυθρά Θάλασσα: ο υπουργός Ενέργειας του Κατάρ ζητεί κατάπαυση πυρός στη Γάζα". Energia.gr. Available at <https://www.energia.gr/article/215834/erythra-thalassa-o-ypoyrgos-energeias-toy-katar-zhta-katapaysh-pyros-sth-gaza>, February 19, 2024.

¹² "Elevated security risks in the Red Sea challenge collective response". MariTrace Tracking and Global Maritime Intelligence. Available at <https://www.w3.maritrace.com/post/elevated-security-risks-in-the-red-sea-challenge-collective-response>, January 8, 2024.

¹³ Το Σ.Α. ΟΗΕ πραγματοποίησε ειδική, κλεισμένων των θυρών, συνάντηση για το θέμα (03/01/24) με τη συμμετοχή του Γ.Γ. IMO.

παραγωγής (Production Sharing Agreements- PSAs)¹⁴. Σημειωτέον ότι και στην Αίγυπτο δεν υπήρξε καμία αναταραχή στις εργασίες στα ενεργά κοιτάσματα, χερσαία και υπεράκτια, εξαιτίας του πολέμου στη Γάζα.

...σε περίπτωση μακράς διάρκειας της παράκαμψης της Ερυθράς Θάλασσας και ολικής ανακατεύθυνσης του διεθνούς εμπορίου πέριξ της Αφρικής, συνδυαστικά με παράταση του πολέμου στη Γάζα, εν παραλλήλω με νέα ανάφλεξη των εχθροπραξιών στην Ουκρανία- ως αναμένεται από το καλοκαίρι του 2024- η τιμή του πετρελαίου και των παραγώγων του ενδεχομένως να πάρει την ανιούσα.

Συμπεράσματα

Παρά ταύτα και ενώ η κατανάλωση φυσικού αερίου σε ολόκληρη την Ευρώπη εμφανίζεται αυξημένη, τα επίπεδα της αποθήκευσης στην Ε.Ε. εξακολουθούν να βρίσκονται στα επίπεδα που πλησιάζουν το 80% σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του οργανισμού Gas Infrastructure Europe, ενώ υφίσταται πλεόνασμα προσφοράς φυσικού αερίου, συνεπεία και της αύξησης παραγωγής από τα σχιστολιθικά αποθέματα των ΗΠΑ¹⁵. Επίσης, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ότι ο διεθνής επιχειρηματικός κόσμος μετά από συνεχείς πολέμους και την πανδημία του Covid 19 και ενώ συνεχίζεται και ο πόλεμος στην Ουκρανία, έχει αποκτήσει σημαντική εμπειρία, πλέον, από τις διαταραχές στο παγκόσμιο εμπόριο με αποτέλεσμα να έχουν «χτίσει» οριακά αποθέματα ασφαλείας, και να διαθέτουν εναλλακτικές πηγές τροφοδοσίας (όπως π.χ. αερομεταφορές), απορροφώντας έτσι τις όποιες αυξήσεις στο κόστος. Όλα αυτά τα δεδομένα, συνδυαστικά, οδηγούν στην εκτίμηση ότι δεν θα πρέπει να αναμένονται σημαντικές αναταράξεις στην παγκόσμια εφοδιαστική αλυσίδα και την τιμή του πετρελαίου, ακόμη και αν ο πόλεμος στη Γάζα διαρκέσει αρκετούς μήνες ακόμη.

Ωστόσο, σε περίπτωση μακράς διάρκειας της παράκαμψης της Ερυθράς Θάλασσας και ολικής ανακατεύθυνσης του διεθνούς εμπορίου πέριξ της Αφρικής, συνδυαστικά με παράταση του πολέμου στη Γάζα, εν παραλλήλω με νέα ανάφλεξη των εχθροπραξιών στην Ουκρανία- ως αναμένεται από το καλοκαίρι του 2024- η τιμή του πετρελαίου και των παραγώγων του ενδεχομένως να πάρει την ανιούσα. Στο πλαίσιο αυτό, η διεθνής συμβουλευτική εταιρεία Oxford Economics σημειώνει ότι παράταση της κρίσης για αρκετούς μήνες θα μπορούσε να προσθέσει 0,7% στις πληθωριστικές πιέσεις μέχρι το τέλος του 2024, ενώ άλλες εκτιμήσεις σημειώνουν ότι μία αύξηση της τάξης του 10% στην τιμή του πετρελαίου μπορεί να επιφέρει άνοδο στον πληθωρισμό στην Ευρωζώνη κατά 0,4%, εντός ενός έτους. Οι αυξήσεις στους χρόνους παράδοσης των αγαθών αναμένεται να δημιουργήσουν επιπλέον αβεβαιότητα και κόστος στους ευρωπαίους κατασκευαστές και ενδέχεται να οδηγήσουν σε υψηλότερο κόστος των καταναλωτών με καθυστέρηση. Μέχρι τώρα, οι διαταραχές του εμπορίου και οι αυξήσεις στα κόστη είχαν ως αποτέλεσμα την αλλαγή ή την επιβράδυνση της παραγωγής για ορισμένες ευρωπαϊκές βιομηχανίες, όπως για παράδειγμα στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, στη TESLA στη Γερμανία, στη Volvo στο Βέλγιο και στη Suzuki στην Ουγγαρία.

Σε πολιτικό επίπεδο, έχει καταστεί σαφές ότι ο πόλεμος στη Γάζα έχει διχάσει τη Δύση, με τις ΗΠΑ και τη Μ. Βρετανία να αναλαμβάνουν ενεργό στρατιωτική δράση και την Ε.Ε. να ακολουθεί ασθμαίνοντας, παρά το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή αγορά είναι η πρώτη που θα πληγεί από μία ενδεχόμενη νέα οικονομική κρίση. Στην Συμμαχία δέκα χωρών για την αντιμετώπιση των επανειλημμένων επιθέσεων των ανταρτών Houthis, με την ονομασία Prosperity Guardian, η οποία συστάθηκε με πρωτοβουλία των ΗΠΑ (18/12/23) και στην οποία συμμετέχουν η Μ. Βρετανία, το Μπαχρέιν, ο Καναδάς, η Γαλλία, η Ιταλία, η Ολλανδία, η Νορβηγία, οι Σεϋχέλλες και η Ισπανία, αλλά όχι το Ισραήλ ούτε η Γερμανία, στόχος είναι αφενός να αντιμετωπίσουν από κοινού τις προκλήσεις ασφαλείας στην Ερυθρά Θάλασσα και τον Κόλπο του Aden και αφετέρου να διασφαλίσουν την ελευθερία

¹⁴ M. Karagianni. "Egypt: Oil and Gas Contracting". Evrigenis Yearbook of International and European Law. 2022. Date of publication May 31, 2022. pp. 65-77.

¹⁵ "GIE & ENTSG system capacity map 2024". Gas Infrastructure Europe. January 11, 2024.

της ναυσιπλοΐας για όλες τις χώρες και την ενίσχυση της περιφερειακής ασφάλειας και ευημερίας. Με καθυστέρηση ενός μηνός, και η Ε.Ε. αποφάσισε τη σύσταση κοινής ομάδας επιτήρησης της Ερυθράς και συνοδείας των πλοίων, που θα διέρχονται του Κόλπου του Aden και του Στενού Bab- el- Mandeb, με την ονομασία “Ασπίδες” (Απόφαση Συμβουλίου ΥΠΕΞ Ε.Ε. 19/02/24), στην οποία θα συμμετέχουν η Ελλάδα, η [Γαλλία](#), η [Ιταλία](#), η [Γερμανία](#), η [Ισπανία](#), το [Βέλγιο](#) και η [Δανία](#). Η ευρωπαϊκή κοινή ναυτική επιχείρηση, η πρώτη του είδους από πλευράς Ε.Ε., θα τελεί υπό ελληνική διοίκηση στο επιχειρησιακό στρατηγείο στη Λάρισα ενώ επί του πεδίου τη διοίκηση θα έχει η Ιταλία. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό δεν θα υπάρξει στρατιωτική δράση εναντίον των Houthis, παρά μόνο αν επιτεθούν σε εμπορικό πλοίο, που θα διασχίζει την Ερυθρά Θάλασσα.

Καταληκτικά, όπως η πρακτική έχει δείξει και σε προηγούμενες κρίσεις ή δύσκολες οικονομικά περιόδους (π.χ. πανδημία) η Ανατολική Μεσόγειος παραμένει μία εξαιρετικά ελκυστική περιοχή για άμεσες ξένες επενδύσεις τόσο στην έρευνα και εξόρυξη (upstream) όσο και στη μεταφορά προς διεθνείς αγορές (midstream). Αν και η περιοχή φιλοξενεί παγιωμένες και χρόνιες διμερείς διακρατικές διενέξεις, οι οποίες κατά καιρούς αναφλέγονται (Παλαιστινιακό ζήτημα, Μουσουλμανική Αδελφότητα, Κυπριακό θέμα, Ελληνο- τουρκικές σχέσεις, εσωτερική αστάθεια στο Λίβανο και τη Συρία), η Λεκάνη της Λεβαντίνης και η Μεσογειακή Ράχη αποτελούν το αντικείμενο μακροχρόνιων επενδύσεων πολλών και σημαντικών δυτικών ενεργειακών εταιρειών με στόχο την παραγωγή υδρογονανθράκων και την εμπορική τους αξιοποίηση. Επιπλέον, στην περιοχή και ευρύτερα στη Μεσόγειο σχεδιάζονται και προωθούνται μεγάλα ενεργειακά έργα υποδομών μεταφοράς φυσικού αερίου, καθαρής ηλεκτρικής ενέργειας παραγόμενης από ΑΠΕ και υδρογόνου με τη σύμπραξη φορέων και εταιρειών από Ευρώπη, Αφρική και Μέση Ανατολή και μελλοντική συγχρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. Η τάση αυτή αναμένεται να συνεχιστεί και στο μέλλον, καθώς η Ευρώπη χρειάζεται επιτακτικά νέες και καθαρές μορφές ενέργειας, προκειμένου αφενός να αντικαταστήσει προοδευτικά το ρωσικό φυσικό αέριο και αφετέρου να εξυπηρετήσει τον στόχο της ενεργειακής μετάβασης.